

ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ У ГОРНОСТАЇВСЬКОМУ РАЙОНІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Постановка проблеми. В умовах економічної кризи та подій на сході країни довгострокові пріоритети розвитку певною мірою відходять на другий план, поступаючись вирішенню поточних завдань. По-різному також сприймається за таких умов ідея сталого розвитку – такого, який забезпечує потреби теперішніх і не ставить під загрозу їх задоволення для прийдешніх поколінь. Однією з основних складових сталого розвитку є оптимізація природокористування – зменшення питомих витрат природних ресурсів, підвищення рівня енергоефективності господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу, використання альтернативних джерел енергії, подолання синдрому марнотратності щодо використання невідновних природних ресурсів.

Процеси інтенсифікації використання природних ресурсів, їх нераціональне споживання зумовлюють, з одного боку, екологічне навантаження на природне середовище, а з другого – нездатність їх відтворити і, як наслідок, дисбаланс між природою та суспільством.

У науковій літературі щодо питань природокористування інколи обговорюються теоретичні аспекти коадаптивності [1-4 та ін.]. Незважаючи на значну кількість робіт, присвячених темі взаємодії дії природи і суспільства, сутність цього процесу залишається до кінця не розкритою. Коадаптивний підхід націлює на створення таких природно-господарських систем, у яких господарська і природна підсистеми була б взаємоузгоджені, сумісні. Ця проблема не вирішена ні на теоретичному, ні на методичному рівні.

В умовах сучасного природокористування визначення особливостей природно-господарських систем різних рівнів організації є одним із превентивних досліджень. Актуальність створення коадаптивних природно-господарських систем у межах Горностаївського району Херсонської області багато в чому зростає. Ця територія характеризується незначним різноманіттям господарського використання, проте високою різноманітністю і контрастністю ландшафтів, що в свою чергу призводить до формування різних типів конфліктних ситуацій.

Дослідження природокористування у Горностаївському районі в розрізі природно-господарських систем дотепер не проводилося.

Метою роботи є вивчення стану, проблем і перспектив природокористування у Горностаївському районі Херсонської області. У зв'язку з цим вирішено такі **завдання**: 1) прийняти теоретичні засади дослідження; 2) дати фізико-географічну характеристику Горностаївського району; 3) проаналізувати природокористування у Горностаївському районі в розрізі природно-господарських систем;

4) визначити перспективи природокористування в Горностаївському районі.

Об'єктом дослідження є Горностаївський район Херсонської області. **Предметом** – природокористування у Горностаївському районі Херсонської області.

У ході дослідження використовувалися такі основні **методи**, як системно-структурний, літературний, історичний, аналітичний, спостереження та прогнозування.

У результаті проведених нами досліджень можна зробити такі **висновки**.

1. Під природокористуванням ми розуміємо сферу виробничої та наукової діяльності, усю сукупність засобів, які застосовує суспільство задля комплексного вивчення, освоєння, використання, відновлення, поліпшення й охорони природного середовища та природних ресурсів з метою розвитку продуктивних сил, забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини. Сукупність усіх впливів людства на природу, яка включає заходи з її освоєння, перетворення і охорони.

Характер природокористування змінюється з розвитком суспільних формацій і перебуває в тісному взаємозв'язку з рівнем науки та техніки, що підтверджується і еволюцією теорій природокористування. На нашу думку, нині задля досягнення мети збалансованого природокористування і забезпечення сталого розвитку території взаємодоповнюючими можуть стати ступінь сумісності видів природокористування на фоні загальної коадаптивності з природною основою.

2. Сучасні географічні об'єкти (тіла в межах земного простору) часто трактують як природно-господарські системи різного рівня організації. Поняття «природно-господарська система» запропоновано професором Швебсом Г.І. у 1987 році. Це особлива модель системи, де господарська і природна підсистеми утворюють єдине ціле, а антропогенний фактор являється внутрішнім елементом розвитку.

Логічним вбачається поділ природно-господарських систем на територіальні (суходільні) і аквальні (водні).

3. Особливості природи Горностаївського району визначаються його географічним положенням на півдні України в центральній-північній частині Херсонської області.

Площа району – 1018 км² (3,58 % від площі області). Омивається Каховським водосховищем. На півночі район межує з Великолепетиським, сході і півдні – з Нижньосірогозьким і Каховським, на заході – з Бериславським (по руслу Дніпра) районами Херсонської області. Тектонічна будова платформенна (південна частина докембрійської Східноєвропейської платформи з крайовим прогином в бік Криму). У рельєфі – Причорноморська низовина. Поверхня Горностаївського району – пологохвиляста лесова рівнина, північно-західна частина значно розчленована ярами і балками, трапляються поди.

Промислове значення мають родовища вапняку і цегельно-черепичної сировини. Клімат району помірно-континентальний, посушливий із порівняно м'якою зимою та жарким і довгим літом. Горностаївський район належить до дуже посушливої, помірно жаркої агрокліматичної зони. Головна водна артерія – річка Дніпро. На території району – частина Каховського водосховища. Переважають чорноземи південні (81% площі району) і темно-каштанові ґрунти, у подах – лучно-чорноземні і лучно-каштанові поверхнево оглесні. Степова рослинність збереглася в улоговинах, подах і балках. Горностаївський район – частина Причорноморської середньостепової фізико-географічної провінції.

4. На території району представлені три типи ПГТС: 1) природні слабозмінені; 2) конструктивні; 3) похідні.

5. Природні слабозмінені ПГТС Горностаївського району – залишки природних і створеними людиною за принципом природних комплекси. Крім залишків степових ділянок в улоговинах, балках, ярах, особливе місце посідає середовищевідновлююча природно-господарська територіальна система Каїрська балка. Лісовкриті площі у районі сягають 2300 га (2,26% земель).

6. Конструктивні ПГТС Горностаївського району – сільськогосподарські (у т.ч. агороландшафтні – 87400га), селітебні (1снт і 28 сіл), рекреаційні (переважно рекреаційно-пізнавальні: 42 пам'ятки історії і 211 пам'яток археології) об'єкти.

7. Похідні (у т.ч. деградовані) ПГТС Горностаївського району є наслідком прояву деструктивних процесів. Це частина степової зони, яка характеризується значною інтенсивністю процесів водної і вітрової ерозії, суфозії, фізичного і хімічного вивітрювання.

8. Природно-господарські аквальні системи Горностаївського району – частина Каховського водосховища і Каїрська затока, 14 ставків (загальна площа 22 га), іригаційна система (район – структурна одиниця Каховського зрошуваного масиву Каховської зрошувальної системи). Землі водного фонду складають 7250 га або 7,13% від загальної площі району.

9. Домінуючою проблемою всіх типів природно-господарських систем Горностаївського району є, насамперед, недостатній рівень бюджетного фінансування на їх утримання (у т.ч. на природоохоронні заходи) і, як наслідок, недостатні обсяги впровадження ресурсо- і енергозберігаючих технологій ведення землеробства.

Нині Горностаївський район займає шосте місце у рейтингу за вкладенням капітальних інвестицій в області (66,68 млн грн.). Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) по району склав 222,0 тис. долл. США.

На 2017 рік запланована реалізація нових інвестиційних проектів, таких, як будівництво сонячної електростанції на території Великоблагівіщенської сільської ради (інвестиції – більше 10 млн долл.).

США та будівництво птахоферми «Гуси – Ольгино» (інвестиції – 12 млн грн.). Також заплановано капітальний ремонт мережі водопостачання смт. Горностаївка.

10. Система реорганізації природокористування передбачає взаємопідпорядкованість нормативно-правових, організаційно-управлінських, економічних і екологічних механізмів відповідно до завдань програми збалансованого розвитку.

Список літератури:

1. Геоэкологические подходы к проектированию природно-технических систем / Под ред. Т.Д. Александровой, В.С. Преображенского, П.Г. Шищенко. – М.: Ин-т Геогр. АН СССР, 1985. – 235 с.
2. Позаченюк Е.А. Экологическая экспертиза: природно-хозяйственные системы / Е.А. Позаченюк. – Симферополь, 2003. – 473 с.
3. Швєбс Г.И. Природопользование: теоретические основы и методы управления / Г.И. Швєбс // Физическая география и геоморфология. – 1988. – №35. – С. 3-9.
4. Шищенко П.Г. Концепция природно-хозяйственных территориальных систем и вопросы рационального природопользования / П.Г. Шищенко, Г.И. Швєбс // География и природные ресурсы. – 1987. – №4. – С. 30-38.

О. ПАНЧЕНКО

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАКЛАДІВ РОЗМІЩЕННЯ СЕЗОННОГО ТИПУ

Відповідно до ДСТУ 4527: 2006 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення» до закладів розміщення сезонного типу в Україні відносять: базу відпочинку, туристичну базу, туристичний комплекс (інколи), бунгало, кемпінг, дитячий табір, табір праці та відпочинку [4].

Що стосується класифікації за рівнем комфорту закладів розміщення сезонного типу, то в Україні ці заклади не відмежовують від тих, які працюють цілий рік, наприклад, готелів, а тому за рівнем комфорту їх класифікують за зірковою системою відповідно до ДСТУ 4269:2003 «Послуги туристичні. Класифікація готелів», від 01.10.2003 [2]. Це досить незручно на практиці, так як стаціонарні і сезонні будівлі в наших кліматичних умовах дуже відрізняються, і відповідно більшість сезонних закладів розміщення України згідно ДСТУ 4269:2003 «Послуги туристичні. Класифікація готелів», від 01.10.2003 не можуть претендувати навіть на категорію «*». Таким чином, класифікацією за рівнем комфорту в сезонних закладах розміщення в Україні не користуються взагалі, що дуже незручно для українських споживачів, а тим паче для закордонних. Фактично, бронюючи номер або будиночок в сезонному закладі розміщення в Україні споживачі купують «кота в мішку», а сервіс не чітко